

S Z A R V A S

T Á R S A D A L M I és S Z É P I R O D A L M I L A P

Szerkesztőség Kényes utca 175.
Kiadóhivatal

Nagytemető utca 519 szám.

Nagy M. könyvnyomda

Megjelenik hetenkint kétszer, vasárnap és csütörtökön reggel.

Előfizetési ár:

Egész évre 5 frt — kr — Félévre 2 frt 50 kr.
Negyed évre 1 frt 25 kr. — Egyes szám ára 5 kr

Hirdetsek árszabályszerint vétetnek fel.

Egyes számok kaphatók.

Lövenfeld Soma és Kalmár Dániel kereskedésében.

Előfizetési felhívás.

Lapunk a jelen számmal II-ik évfolyamának 2-ik negyedébe lép. Ez alkalommal tisztelettel felkérjük lapunk olvasóit, hogy előfizetéseiket mihamarabb megtenni sziveskedjenek, hogy a nyomtatandó példányok száma iránt eleve tájékozva lehessünk. Az előfizetési pénzek lapunk kiadóhivatalába (Nagytemető utca 519. házszám Nagy M. nyomda) küldendő, vagy pedig nyugta ellenében lapunk kihordóinak adandók át.

Az új évfolyamban munkatársainknak tömörítése által kívánjuk lapunkat élénkíteni s e tekintetben előre is elárulhatjuk, hogy ez új évfolyamban munkatársaink csaknem megkétszereződni fognak.

Különösen kell hangsúlyoznunk, hogy lapunk nem szolgál egyoldalúan egy társadalmi osztályt sem, hanem úgy az intelligencia, valamint az iparosztály és a gazdaközönség saját lapját találhatja fel benne, mely oknál fogva hisszük hogy Szarvas vá-

ros olvasóközönsége pártolását ezután sem fogja megvonni tőlünk.

A „Szarvas” előfizetési feltételei:

Egész évre ..... 5 frt —

Félévre ..... 2 frt 50 kr.

Negyedévre ..... 1 frt 25 kr.

Egyesszám ..... 5 kr.

Lapunk számonként kapható: Lövenfeld Soma, Kalmár Dániel, Krcsmárik Endre, Deitcsensmiedt János és Nagy Mihály üzletében.

Szarvas, 1893. Márczius 28.

Mihálfi József és Sápszky János
Iaptulajdonosok.

A komló-termelésről.

Ismeretes dolog, hogy a komló egyike a legnevezetesebb kultúrnövényeknek. Ebből készül a sör. A külföldön, kiválóan pedig Németországban, hanem az osztrák örökös tartományokban is, hol a sör gyártás nevezetes iparágat képez, nagy területek vannak beültetve komlóval s a gaz-

dának kitünő jövedelmi forrásul szolgálnak. Így általánosan ismert tény a külföldön, hogy a komló gy hold földön 300—600 frtot, sőt 800 — 1000 frt, tiszta jövedelmet is képes adni.

Nem szándékom a komlóültés legkezdetlegesebb elemeinek beható tárgyalásába bocsátkozni; mert ekkor egy szakmunka megírására kellene vállalkoznom, míg részben a saját praxisom alapján is első sorban mindenkinek azt tanácsolhatom, hogy mielőtt komlókerjében az első kapavágást megtétné, igyekezzék a szükséges tennivalókat ott, hol a komlóval már régebben foglalkoznak gyakorlatban megtanulni, mi által sok költséget és fáradságot fog megtakaríthatni.

A komló Magyarországon a legkiterjedtebben Erdélyben, Segesvár vidékén termeltetik. E város a magyar államvasutak vonalán fekszik; az ott tevékenyen működő komlóegylet minden tagja kész felvilágosítást adni; a város területén különfé-

T Á R C S A.

A husvéti csokor.

— Nem tagadom, vajjon mért is tagadnám, hogy ez ibolyacsokorkát azok a hófehér kacsókák: Anna tündéri kis kezei kötötték művészies csokorba. S mivégből titkolhatnám előtтеd, hogy tőle kaptam? — hisz ő mindenben rokonszenvez vélem s legkisebb tettével, mozdulatával is igazolja irántami végtelen szerelmét.

E drága művet Anna maga illeszté zaccóm gomblyukába, melyet én most már mint egy kedves ereklyét őrizek!

— Oh te Bohó! Te mindent nagyinak tartó: husvéti csokor bolondja! — mondá barátja, Bozó. — Egy néhány szál ibolyát ily nagyra venni, plane husvétkor, amidőn nem csupán néked tűzött föl Anna oly szeretettel és hévvel, hanem sok-más ismerőseinek is.

De ha azok mind, oly boldognak és szeretve éreznék magukat, mint te Győző a drága Annád, s az ibolyacsokor miatt úgy bizonyára te... nem jutottál

volna e hitvány virágokhoz. Ezzel a virágot letépte barátja kebeléről, nagy haraggal összetiporta, mialatt féltékenységtől izgatva, fuldokolva ismétlé:

— Igen, nem — — nem jutottál volna e hitvány virágokhoz s Annához öntözéssel a körülötte rajongóktól!

— És te pedig Bozó egy ostoba neveletlen fráter vagy! kiáltott fel Kövi.

Mert ha az nem volnál ezt nem teszed — tudva jól azt, hogy az ibolyák ő tőle származtak, kit te is kedvelsz.

Veled a baráti viszonyt teljesen megszakítom, és kérdőre vonlak ezennel henczegő úrrfi, vajjon, hogy merészelted letépní, s összetiporni virágaimat, miket ő édes szavak sutlogása mellett oly szeretettel és hévvel tűzött föl keblemre?! — No, várj, s vigyázz magadra, ezért életeddel fogsz lakolni! — fenyegetődzött Kövi kárjánál fogva megragadva barátját, s hogy maga elé rántá, keztyűjével arcul dobta e szavakkal:

— Tudja köteleességét? Tartsa ahhoz magát s intézkedjék mert még ma segédeim Önnél lesznek!

— Párbaj?! — No hisz erre is, kész vagyok drága ibolyádért. Gyáva volnék,

ha megijednék s ha nem érezném magam képesnek arra, hogy önnel, Kövi úr megmérkőzzek. Ezzel szétváltak.

Kövi hazafelé irányította útját, miközben elgondolkozott azon, vajjon mégis kihívja-e Bozót párbajra.

— De nem, nem! Semmi esetre sem hagyhatok ilyesmit, magamon száradni. És mily gyávaság is volna tőlem!

Nem tűrhetem, nem tűrhetem! Azonnal megyek barátaimhoz, hogy felkérjem őket a segédletre! — mondogatta magában.

* * *
Másnap a segédek összefoje kibékítési kísérletet tettek.

Bozótól kitől a legrovidebb idő alatti elégtételt követelték a segédek, azt a választ nyerték hogy kész a kihívást elfogadni s a legszigorúbb párbaj feltételek mellett is a [kitűzendő órában és helyen elégtétel adásra megjelenni. Csak az esetben békül ki Kövi úrral, ha ő a küzdőtéren ismét Anna virágaival fog megjelenni. Továbbá, ha kellő bizonyítékot tud mutatni Anna rokonszenvéről, irántai vonzalmáról.

Kövi azonban nem akart tudni semmi

e rendszerű művelési módokat láthatni, az egyet könyvtárába feltalálhatók a jelesebb szakmunkák, folyóiratok és csakis akkor, ha némi gyakorlati fogalma van, kezdje meg bárki is ezen tagadhatlan egyik legjövendelmezőbb mezei termény művelését.

Általános tájékozással annyit mondhatok hogy kivéve a belvizes és egyáltalán a vizenyős helyeket, a komlónak minder talaj jó. Legalkalmasabb a televény síkföld, legkevésbé a délnék fekvő oldal.

Próbafúrásokkal ki kell kutatni az altalajt, mert legalább 150 m. mélységre termő rétegnek kell lenni.

A talaj minőségre nézve elsőséggel adandó a homokos talajnak, mely lehet kevés agyaggal keverve, miután azonban a komlót senki sem termeli oly nagy területen, hogy a mesterséges trágya alkalmazása az ezáltal elérhető termésszaporulat következtében ne volna elviselhető kiadás, ott, hol a talaj nem nyújt nagy választást, megfelelő trágya alkalmazása mellett kevésbé jó föld is felhasználható, mert nagyon téves azon felfogás, hogy a komló természet szerint már ugynevezett falánk növény.

Elengedhetlen feltétel a talaj 1 m. mélységre való porhanyítása (rigolozás,) mely munkálatnál szükséges, hogy a sánczok aljára legalább 0-10 m. vastag szalmás istállótrágyát tegyünk, még e mellett nagyon ajánlatos, hogy a forgatás megkezdése előtt a beültetendő terület

jól megtrágyázzuk érett trágyával, mi a forgatás közben a földdel egybekeveredve, az előtörő gyökszálaknak már az első perczen is tápot nyújthat és elősegíti, hogy a mélyre törő gyökerek elsatnyulás nélkül folkeressék a sánczok aljába elhelyezett és időközben kellőleg megérett trágyaréteget. Nem mellőzhetem el megemlíteni, hogy a Kis-küküllő völgyében rendkívül kövér televényföldben rigolozás nélkül is lett már komló ültetve.

Jóllehet az első két évben a komló üdesége és hozama semmi kívánni valót sem hagyott fenn, mind a mellett féltő, hogy e komló nem lesz oly tartós, mint rendesen s ezért nem merem ajánlani a forgatás elmulasztását.

Az előadottak után legyen szabad igénytelen megjegyzéseimet elmondani. Ugy tűnik föl nekem, hogy a komlónál még inkább előjön azon zavar, mi a szőlőművelésnél eléggé ismeretes.

Annyi bizonyos, hogy eddigelé bármelyik rendszerrel ültették is a komlót, mindannyira rendkívül nagy, sokszor hallatlan eredményt produkált. Mert 1 holdról 1500—2000 frt jövedelem csaknem hihetetlen, pedig a komlónál előjöhet!

Ezzel szemben azonban arra intek mindenkit, ne adjon hitelt a 800—1,000 frt jövedelmi átlagoknak, mert ha így volna, a praktikus német meg angol rég nem törné a fejét a buza-

nemesítésén, és a répacukor hozamszaporításán.

Két-három hold komló középirtokosnak nagyon is elég; ennek a beállítása belekerül holdankint 5—700 frtba, a három hold számára szükséges gépek, eszközök legalább 1000 frtba. Kerül így a három hold komlót 400 frtba számítva, a komlótelep képvisel 4450 frt tőkét.

Ha ezen tőke után holdankint tisztán megmarad 300 frt átlagos jövedelem, akkor is 20%-ot kapott befektetett tőkéje után. Az, hogy a beállítás annyi kerül, a mint én fentebb mondtam, egészen a helyi viszonyoktól függ, lehet azt felére is redukálni; jelesen, ha van rendelkezés alatt egy jó szellős padlás vagy csűr, azt sokkal kevesebbet át lehet szárítótá alakítani. Egy szóval, nem kell túlságos reményeket táplálni, de másfelől a feladat nehézségeitől sem kell visszariadni. A komló a beállítási költséget már a második évben visszafizetheti; s kis szerencsével adhat akkora jövedelmet, mint semmi más mezei termék.

Azon sokszor felmerülő aggályllyal szemben: hogy mi lesz, ha mindenki komlót mivel, meg kell jegyezni, hogy dacára annak, miszerint 1 métermázsza komlóval 300 hektoliter sört lehet főzni, mégis csak a folyó évben is egyedül Bajorországban közel 100 serfőzött büntettek meg hogy komló helyett surrogátumot használt.

kibékülésről s így a párbaj feltételei ekként állapították meg.

»A felek saját pisztolyaikkal jeladásra 20 lépésnyi távolságból kétszeri golyóváltást tesznek.

A párbaj másnap reggel 9 órakor megy végbe az ozdoki sikon.

Ezen megállapodással a segítők szétoszolva felkeresték saját feleiket.

Marosi és társa Kövit, míg a másik kettő Bozót.

Bózó nagyon könnyenvette a párbaj feltételeit, sőt dicsekedve s fenyegetőve mondá: vigyázzon az a henezegő mert amint drága ibolyái letéptem kebléről úgy fogom kitépni emléket még Anna szívéből is!

Kövi pedig, ki már lakásán várta segítőt eképen fogadta a megjött Marosit és társát.

— Nos, mit végeztetek?

Meg vannak állapítva a párbajfeltételek?

— Igen! — viszonzá Marosi kedvetlenül. — Rendben van minden, csupán az hiányzik, hogy szerencsésen végbe menjen a párbaj.

— No, hiszen azon is majd csak túl esünk, hiszem hogy szerencsésen. — Helyt állok én mindenkor magamért! S Annamért, ha kell tűzbe, vízbe, s még a biztos halálba is kész vagyok menni.

Hígyjétek el barátaim nem férgőzhet szívemhez a legesekélyebb félelem, aggodalom sem. Vesszek el hát ha kell!

Érte, »ő« érte örömmel halok meg de kész érte élni is! S ha aztán kiállunk a sikra — látni fogjátok, barátom, hogy úgy állok, oly erősen, mintegy tölgy.

— Elhisszük, de mégis aggódunk kell miattad.

— Eh — — sohse aggódjatok, hisz; az állapoton már így is úgyis nem segíthettek azon nem lehet többé változtatni. — Beszéljétek hát el inkább hogyan is állnak a párbajfeltételek.

— Saját pisztolyaitokkal 20 lépésnyi távolságból.

— Bravo!

— S a jeladásra egyszerre löttök.

— Helyes! — S aztán mikor s hol megy végbe a párbaj?

— Holnap reggel 9 órakor kell, hogy végbemenjen az ozdoki sikon.

— Ez is jól van! — Kitűnő segédlettel birtok! És most félre a búval, jertek mulatni.

Az ifjúk nem tettek ellenvetést ebben s mindhárman fűtörészve, mentek a »Jóvadász«-hoz czimzett vendéglőbe, hol az első, poháröntésnél Marosi keményen kocintá poharát oda barátjaihoz e szavakkal:

— Adja Isten, hogy holnap ilyenkor megint együtt mulathassunk!...

Reggeli 5 óra van. Győző már nem tud aludni, megkísérte szeméit lezárni; de nem sikerült.

S önkéntelenül is órájára tekint, s felsóhajt: »ah, még csak öt óra!«

De mi bánthat, hogy nem jön most szemeimre álom! — Felugrott ágyából s hozzá fog gyorsan öltözködni. Nehány pillanat s már készen áll; de helyét ime most is alig leli s nincs amivel elüzni tudná, most annyira előfogta nyugtalanságát s majd kétségbeesését a fölött: »vajjon nem ma ütött utolsó-e órája?« — s míg ezen tépelődött, akaratlanul is a falon lógó pisztolyaiért nyult s hogy lekasztá, hideg

Kiszámíthatlan sok komló kellene ahhoz, hogy akkora túltermelés állhasson be, mely mellett a komló jövedelmezősége megszűnik. E válságot csak az érezné, ki majd az utolsó évben kezd az ületéshez, mert 3—4 évi komlótermés után nemcsak teljesen vissza van térítve minden kiadás; de sőt nagyon is megvan az utánjárás is megvan fivelve.

Különböző felfogású emberekkel találkoztam; de a ki megbánta volna a komló ületést — olyannal egygyel sem.

Tehát ültessünk komlót!

H I R E K

— **Húsvét alkalmával** lapunk tisztelt olvasóinak boldog ünnepelést kívánunk.

— **Asphalt járdát!** Azon körülmény, hogy a városunk főbb utcáin elvonuló téglajárdák oly rossz állapotban vannak, hogy azokat közelebb gyökeresen kell kijavíttatnunk, indít bennünket arra, hogy a város érdemes előjáróinak figyelmét az asphalt járdákra felhívjuk. A téglajárdák előállítására négyszögméterenként 90 krajczárba kerül s tapasztalás szerint 4 év múlva tönkre vannak téve, az asphalt járda négyszögméterenként igaz hogy 3 frt 60 krba kerül, de eltart legkevesebb 25 évig. Tehát 25 év leforgása alatt az asphalt járda behozatala által négyszögméterenként 2 frt 03 krajczárt takarítunk meg. Ajánljuk e körülményt az érdemes előjáróság figyelmébe addig is még lapunkban bővebben tájékoztató cikket közlünk az asphalt járdák czélszerűségéről.

— **Italmérési-ügy.** Az 1888 évi XXXV

t. cz. 13 §-a értelmében alakítandó italmérési illeték és adókiadó bizottság elnöki teendőivel Vass Imre pénzügyőri biztos bízott meg. A bizottság többi tagjai: Tajber Gusztáv, Nyemcsok János, és Engel David. A tárgyalások a község házában folyó. Április hó 17-én délelőtt 8 órakor veszik kezdetüket.

— **Utcaink megjelölése.** A községi tanács legutóbbi ülésén Deuth Arthur mérnök az utcasarkoknak az illető utcák nevét tartalmazó jelzőtáblákkal való ellátását hozta indítványba. A tanács elvben elfogadta a mérnök indítványát s megbízta őt a költségvetés elkészítésével.

— **A szarvasi tanító-egyesület** folyó hó 30-án délután 4 órakor tartotta alakuló gyűlését a Csernák-féle iskolában. A jelen voltak, körülbelül 22-en, egy hangulagoda nyilatkoztak, hogy teljesen önálló egyesületet alakítsanak melynek czime: „Szarvasi tanító-egyesület” és czélja a testületi szellem fejlesztése és az önképzés előmozdítása lesz. Az egyesület így meg alakulván megállapították az alapszabályok és ezután elnökké Benka Gyula, főgymn. igazgató választott meg egyhangulag, alelnökké Schiff Adolf tanító. Választmányi tagokká Brez Berta k. Laukó Mátyás és Boros Mihály tanító. A pénztárnoki állás Danko Sámuel, a jegyzői Molnár János a könyvtárnoki állás pedig Csernák János tanítóval töltesse be, végül az elnök egy lelkész beszédet intézett az egybegyűlt tanítókhoz, áldást és sikert kívánva a megkezdett munkálkodásukhoz, s ezzel az ülést feloszlata.

— **Beküldetett.** A gyulai kerületi betegségélyző pénztár részéről ezennel felhívom a kereskedő és iparos vállalatok tulajdonosait, hogy alkalmazottaikat, ha azok valamely betegségélyző együlethez nem tartoznának hozzám azonnal annyival is inkább bejelenteni sziveskedjenek, minthogy ellenesetben 20 frtig terjedő pénzbírsággal lesznek büntetve.

Wandlik László a gyulai betegségélyző pénztár pénztári biztosa.

— **Halálozás.** Következő gyászjelentést vettük: Nt. Jancsovics István, a szarvasi ág. hitv. evang. egyháznak kiérdemült volt lelkésze f. 1893. évi Márcz. hó 29-ik napján esti 8 órakor végegyengülésben 82 évét meghaladva csendes halállal élete pályát befejezte. — Hült tetemei f. é. Márcz. 31-én Nagypénteken délután 3 órakor fognak a Molnár utcai 812. számú halottasházban tartandó gyásztisztelet után az ó temetőben eltakaríttatni. — Béke az istenben elnyugvónak! Áldás az emlékének!

— Jancsovics Péter mint fia, neje Kollár Blanka, gyermekeivel, Jancsovics Pál mint testvér és családja. — Özv. Jancsovics Imréné szül. Oertl Teréz menyje, gyermekeivel. — Oertl Ferenczné szül. Kollár Teréz mint sógornő, — id. Kollár János mint sógor és nász, — rokonok nevében is. Az elhunyt aggastyán szül. Pestmegyei Alberti községben 1810. aug. 8-án Jancsovics György és Jancsovics Judit szülőkötől. Mint ifju lelkész Szarvasra hivatott 1835. néh. Gaál József lelkész elhunytja után.

— **Utazásokat** tett Európa nagyrészében, járt Konstantinápolyban is, mely utazását könyvben is leírta. Beutazta Észak Amerika nagyrészét egész a csendes tengerig, mely utileírása kéziratban van meg. — **Megjelent** még tölle a magyar-tót és tót-magyar Szótár és több röpirat. A magy. tudom. akadémia azért őt levelező tagjának választá. Éltesebb korában testi fogyatkozásai miatt nyugalomba vonulván a szarvasi ev. egyház volt hű szolgáját nyugdíjjal látta el. — A gazdasági téren, kivált a gyümölcsfa nemesítése körül s szőlőszeti és méhészeti szakosztálynál az orsz. gazdas. egyesület által okmányilag lett kitüntetve. A magyar írók segélyegylete, mint elaggott író — évenként segélyben részesítette. — **Temetése** a nép nagy részvételével, az idő kedvezése mellett mult hét péntek napjának délutánján történt.

— **A harmadik gyógyszerertár ügye.** Bárány Pál egri gyógyszerész egy általa felállítandó 3-ik gyógyszerertár ügyében pót-kérvényt nyújtott be a ministeriumhoz, melyben azt állítja, hogy Szarvas város képviselőtestülete helytelenül értelmezte a gyógyszerertárak felállításáról szóló ministeri utasítás 17-ik §-át, midőn az ő kérvényét azon indokolással utasította vissza, hogy a legutóbbi gyógyszerertár felállítása iránti kérvény tárgyalása óta 5 év nem telt el. A képviselő testület ugyanis az öt éve belől beérkezett folyamodványok benyújtási idejétől számítja az újabb öt évet, holott ezen kérvények az utasítás értelmében tárgyalás alá sem vehetők. Az utasítás szerint, ha pl. valaki 1888. január 1-én utasított el gyógyszerertár felállítása iránti kérvényével, akkor az 1893. év január 1-je után beérkező folyamodvány tárgyalás alá veendő, tekintet nélkül arra hogy előzőleg az öt éven belül történtek-e folyamodások. Így tehát csak az a kérdés hogy a ministeri utasítás életbe lépése, — hát 1888 év óta, melyik volt az első kérvény, miután csak ennek tárgyalásától számítanak az ötévi terminusok.

borzongatás fütött végig hátán. Végre szemébe tünt hogy pisztolyait is kissé rendbe kell hozni, mert igazán meglátszik rajta, hogy ritkán fordul meg kézben.

Hozzá látott tehát ehhez, hogy jobban muljék az idő, de csakhamar kész volt vele és mégsem volt itt az idő, hogy a >salu gyöngyéért< a sikra állva, megvivjon. Mert ugy neveztek Annát imádói.

Meg is érdemelte s rá is illett Annára e szó: mert igazán mondom gyönyörű szép leányka volt, éjsötét szép szemekkel, eperajakával, azokkal a piczike hófehér kacsokkal s édesen mosolygó piros kis szájacskájával, melynek egy lehellete is felér az egész menyői boldogsággal s a föld minden birodalmával. No persze, hát még Győző barátomnak?! És hogyne vivna ő már egy ilyen ünnepelt szépségért párbajt, legyen az pisztoly-párbaj, vagy ha Istennyila is, — ő biz csak megviv Bozóval!

Mindamellett nagyon hosszúnak találja már az időt, hogy segédei megérkezzenek, s szeretne volna már, ha túl esett volna a veszedelmes állapotban.

Nagysokára megjött az idő, hogy Marossy és társa bekopogtak.

— Szervusz! Kedves pajtás.
— Szervusztok — viszonzá Kövi.
— Hogy töltötted az éjt! — kérde Marossy, a baráti kézsorítás után.

— Nagyon jól aludtam — füllent Kövi, ásítózó mosolylyal — csak reggelfelé nem tudtam aludni; nehezen vártam-a pillanatot, s midőn titeket láthatlak; de hát az orvos hol van? Nem hoztátok magatokkal?

— De igen! Lent vár, mondván, hogy talán nem lesz itt fenn rá szükség?

— Óh, nem, neféljete nem tettem betegnek magam, hogy kibúvársra adjak okot párbaj elől.

— No, akkor, ha ugy tetszik mehelünk is — mondá távozásra készen Marossy ajtót nyitva.

— Várj csak kissé, komám! — kiáltott fel Győző. — Hát pisztoly nem is kell. — Na, ugyan szépen párbajoznánk, pisztoly nélkül! Nesze, itt van, — s ezzel atnyújtja az ifjabb segédnek a pisztolyt s távoztak.

(Vége köv.)

GSARNOK.

A kisdedek szellemi életéről.

Dr. Schiff E.

„Öt év épen az a korszak — mondja Mikszáth egyik jeles elbeszélésében — az első gyűgyögéstől az első veres mellényig. Ilyenkor van a legtöbb öröm a gyermekből. Ott lenni az eszmélkedésnél, megfigyelni, hogy ismeri fel a tárgyakat, hogy köti össze a fogalmakat, s hogy indul meg az a csudálatos gépezet: az ész; először csak az egyik rugó mozdul, aztán az egyik kerék, ha végül valamennyi, az már akkor csak a zakatolás. Az első gyűgyögés és a születés pillanata között azonban még nagy a távolság, hosszú és fáradsággal telt idő az anya — kiválóan érdekes a lélekbuvarra nézve, a ki a lelki tehetségek első nyilvánulásait, az isteni szikra első kipattanását kutatja.

Sajátságos, hogy éppen a teremtés koronája látja meg a legtökéletlenebb állapotban először a napvilágot. A kis csibe alig töri át bőrtönét, már is vigan futkos eledele után, még az emberi ujszülöttnek hónapokra terjedő tehetetlenségében várni kell még táplálékát helyébe vizik. Az ujszülött állat már néhány nap alatt eléri működésképeességének legmagasabb fokát teljes önfentartási képességét; az emberi ujszülött évekig van a gondozó kezekre utalva, mely nélkül okvátlenül megkellene semmisülnie. A két hetes ölebecske már hizelegye simul dédelgető urnőjéhez, képes — legalább a maga módja szerint — sympathiájának is kifejezést adni; a kisdednek az élet első heteiben csak a kellemetlen benyomásokra van kifejezése sirás alakjában, — az életet tehát már kezdettől fogva kellemetlen oldaláról ismeri meg, talán hogy egykor annál edzettebb legyen a sors viszontagságaival szemben; a kellemes benyomások iránt teljesen közönyösnek látszik, nála legfeljebb a csendes meglegedés jut kifejezésre.

Téves volna azonban azt hinni, hogy ezen látszólagos tétlenségben az agyműködés teljesen hiányzik, megindul az a születés után csakhamar, csak hogy mintegy szem előtt tartva ama magas igényeket, melyek egykor vele szemben támasztatni fognak, lassan, de rendszerességgel igyekeznek a legmagasabb tökély elérésére. Igaz, hogy kezdetben az agyműködés csak érzéki észrehevés: látás, hallásban nyilvánul, ki képes azonban megjelölni a határt az érzéki látás és a látott dolgoknak szellemi feldolgozása között? ... Már a néhány napos kisded arckifejezése más alakot ölt, ha sötét vagy megvilágított tárgyat lát maga előtt a gyertya lángját tágra nyitott szemekkel szemléli, és önkénytelen feléje fordítja tekintetét, ha távozni akarunk vele. A nem feltűnő tárgyakat ugyan még nem képes állandóan rögzíteni, tekintete céltalanul bolyong egyik tárgyról a másikra, de már az egy hónapos kisded képes a tárgyakat rögzíteni, képes fejét a tárgy irányában mozgatni; a szemlélődés helyét tehát a szemlélődés váltja fel és ez képezi a szellemi működés első alapját. Ekkor kezdi ugyanis az egyes tárgyakat tanulmányozni, bizonyos — mindenesetre

szűkkörű — tulajdonságok alapján megismerni a megismert dolgokat emlékének tárházába beraktározni, azaz kezdődik az emlékező tehetség alapkövének letétele. A kisded fejlődésével az emlékező tárházolyton gazdagszik, a tárgyakban mindig több és több tulajdonságot fedez fel, a felfedezett tulajdonságok alapján az egyes tárgyakat egymással összehasonlitgatja, azaz kezdődik a gondolkodás. Ettől pedig a logikai gondolkodásig már csak egy lépés és ekkor előttük áll a gyermek a maga naiv, de meglepő ötleteivel, előttük áll az emberi lény legnemesebb tulajdonságának, a szellemnek kifejezésével. Ime, ezen rövid vázlatban van kifejezve a kisdedek szellemi életének fejlődése. Megkísérlem most a vázolt fejlődési fokozatokat gyakorlati megfigyelésen alakuló példákkal illusztrálni.

A szemlélődés és szemlélődéssel röviden fogok végezni. Hogy miként megy át az a tévétel, végtelenbe irányuló tekintet a biztos, nyugodt szemlélődésbe, arra példákat felhozni felesleges. azt mindenkinek van alkalma megfigyelni. E helyen csak egyet kívánok kiemelni, miről ismerhető fel, hogy a szemlélődés által nyert benyomás már tényleg öntudatra emelkedett, más szóval, miről ismerhető fel legkorábban, hogy a kisded a szemlélődő tárgyat már tényleg ismeri. Miben jut tehát legelőször kifejezésre, hogy a szellemi élet már tényleg megindult?

Legtöbbször látja a kisded az anyai, — vagy ha az nemes hivatását pénzzel váltja meg — a dajka vonásait, a melyek nemcsak azért kötik le figyelmét, mert az emberi arc általában egy megvilágított felület képében tűnik neki elő, hanem mert a hozzá intézett szavak hangjelzése hallási szervére is hatnak. A miből következik, hogy legelőször az anyai vonásokat ismeri meg s a midőn a kifejezésekre képes juttatni, hogy az anyai vonásokat megismerte, azzal együtt kifejezést nyert szellemi életének első nyilvánulása is. Miben áll azonban az a kifejezés? Az egyenes felelet helyett ime egy vázlat, mely után körülbelül minden anya visszaemlékezhetik kisdede szellemi életének első nyilvánulására. A baba már körülbelül 8 hetes. A sok nyugtalanítást, mellyel a jó anya éjjeli nyugalmát annyiszor megzavarta, tartósabb és mélyebb alvás váltja fel, a rossz, síró, rívó gyermekből angyali, „áldott”, teremtés lett — rendszeren ezen szavakban nyer az első legmagasabb elismerés kifejezést, — sőt ha reggeli fürdője után veheti birtokába puha nyughelyét, még a délelőttöt is átalszza, atengedve anyját a toalette-szobának. Egy szép napon, talán tovább is alszik a szokottnál, az édes anya már nyugtalankodni kezd, odalép a kisded elárnyékolt nyughelyéhez, fellebbenti a leplet, mely a tolatkodó napsugaraknak van hivatva útját állani. Rahajlik a kis nyugágy fölé s dobogó kebelével várja második „én”-jének ébredését. A kisded egyszerre felpillant, álmos szeméit merően szegzi az édes anyának annyiszor látott vonásaira, mintegy kutatni látszik emlékezetének szűkkörű tárházában és egyszerre elkezd mosolyogni. Ime ebben a mosolyban nyilvánul először a kisded szellemi élete, ekkor árulja

el legelőször, hogy az anyai vonásokat tényleg felismerte. Ez a mosoly a hála első kifejezése az édes anya iránt ki érette annyit fáradozik. Nem is pazarolja ám a baba a hála eme első kifejezését érdemtelre, mert ha az anya a gyermekszobát teljesen a dajkának engedi át, úgy kénytelen eme első mosolyt is annak átengedni, mert a kicsike csak az iránt hálás, a kit maga körül folyton foglalatatoskodni látott, hogy az a valaki az ő anyja-e vagy a dajkája, azt persze az ő logikája még nem képes eldönteni.

Az anya vagy dajka vonásainak felismerését követik az atyai vonások s aztán a környező tárgyak felismerése, mindegyik nyomot hagy az agyban, elemeit képezvén az emlékező tárházának. Ha új környezetbe jut, azonnal felköltik az új arcok és tárgyak figyelmét, arca a bámulat kifejezését ölti fel, míg ha ismét régi környezetbe jut, már nem bámul, mert azt már ismeri. A második negyedévben meg jól megtudta különböztetni idegen egyének vonásait saját atyjának vagy dajkájának vonásaitól. Amaz bámulatot vagy félelmet (melynek kinevezése a sirás) kelt fel benne, utóbbiak látható örömet. Az első életév vége felé képes régebben nem látott alakokra visszaemlékezni. Így egy német megfigyelő feljegyzi, hogy a 12 hónapos gyermek örömteljes gyűgyögéssel, üdvözölte 6 nap óta nem látott dajkáját. Egy másik 10 hónapos korában már észrevette, ha az előtte fekvő 9 golyó közül egyet elvettek.

(Folyt. köv.)

Vasuti menetrend.

Érvényes 1892. október 1-től kezdve.

Szarvas-Mezőtúr.

7401. v. 7413. v.

Szarvas indul: 9:34 d. e. 1:46 d. n.
Mező-Túr érk: 10:20 > 2:32 >

Mezőtúr-Szarvas.

7412. v. 7402. v.

Mező-Túr indul: 12:36 d. u. 5:10 d. u.
Szarvas érk: 1:22 > 5:56 >

Arad-Budapest.

601. gy. 603. sz. 605. sz

Arad ind: 8:20 d. e. 11:18 d. e. 9:05 este
Csaba érk: 9:20 > 12:50 > 10:50 >
> ind: 9:25 > 1:15 d. u. 11:05 éjjel
Mező-Túr érk: 10:20 > 2:42 d. u. 12:49 >
> ind: 10:30 > 2:50 > 12:53 >
Szolnok érk: 11:15 > 4:04 > 2:06 >
> ind: 11:46 > 4:15 > 2:21 >
Budapest érk: 1:50 d. u. 7:25 este 5:50 reggel

Arad-Budapest

602. gy. 604. sz. 606. sz

Budapest ind: 1:55 d. u. 8:10 d. e. 9:30 e-e
Szolnok érk: 3:53 > 11:04 > 12:35 éjjel
Mező-Túr érk: 4:47 > 12:17 d. u. 2:06 >
> ind: 4:48 > 12:24 > 2:09 >
Csaba érk: 5:52 > 1:48 > 3:33 >
> ind: 5:57 > 2:13 > 3:53 >
Arad érk: 6:57 este 3:45 > 4:52 reggel

Felelős szerkesztő Miháfi József

Laptulajdonosok

Sápszky János és Miháfi József